

Protagonistes Federació Catalana de Voluntariat Social

Ramon Nicolau

“Les entitats hem de tenir més presumpció d’innocència”

Jordi Panyella
BARCELONA

Ramon Nicolau acaba de ser escollit president de la Federació Catalana de Voluntariat Social. En aquesta entrevista explica la seva dilatada experiència en el sector, així com els plans de futur.

Quina va ser la seva primera experiència en el món del voluntariat?

Quan tenia 17, 18 anys, entre el 1973 i el 1974, fent de monitor d’esplai a la meva parròquia, perquè aleshores només hi havia esplais vinculats a l’Església. Per una qüestió d’espai, vam haver d’anar a uns locals de l’Associació de Veïns de l’Esquerra de l’Eixample i ens van dir: “Aleshores, vosaltres ja no sou un esplai catòlic.” I allà va començar Esplac, que és la Federació d’Esplais Catalans, que són els laics. Vam decidir que a l’esplai incorporàvem nanos amb discapacitat. Aleshores vam anar a buscar-los en escoles especials, perquè no anaven a les escoles ordinàries, i nosaltres sí que volíem que vinguessin. Em vaig relacionar molt amb el món dels discapacitats i en acabar la carrera una colla ens vam declarar objectors de consciència.

Objectors o insumisos?

Els primers érem objectors, no érem prou valents per ser insumisos. Els meus companys més antics els tancaven durant tres anys, i la meua quinta, quan ens hi vam incorporar, el gener del 1976, érem més de 40 i vam fer números i vam pensar que a la presó del castell de Figueres, on hi havia els altres vuit o nou anteriors a nosaltres, posar-n’hi 49 era massa i aleshores ens van donar una llicència indefinida.

I els van obligar a fer alguna prestació social substitutòria del servei militar?

No. El que va passar és que per iniciativa pròpia vam pensar que havíem de fer un servei civil alternatiu. Durant tres anys, més de 40 persones vam estar treballant a Bayt al-Thaqafa, que fa integració de marroquins. Alguns s’integraven a associacions que ja funcionaven, i d’altres, com és el meu cas, vam decidir crear una nova associació, que es diu Pere Mitjans. Era el 1977.

A què respon el nom de l’entitat?

El noi que la va apadrinar anava en lletre perquè no podia anar ni assegut. Va morir aquell any i aleshores vam decidir posar el seu nom a l’entitat.

En el seu cas, es tracta d’una vocació de vida pel que fa al voluntariat.

Sí. El que passa és que va ser casual. Jo havia estudiat químiques i quan vam muntar això del servei civil vam començar a fer llars residència per a nois amb discapacitat que quedaven orfes, i un taller ocupacional per a nois que havien deixat l’escola.

Tota aquesta activitat responia a un servei civil oficiós, perquè, d’oficial, no en tenia res. L’objecció no s’havia reconegut encara.

Ho vam presentar com a servei social davant el Ministeri de Sanitat, que tenia el Servei de Rehabilitació de Minusvàlids (Serem). Nosaltres estàvem amb una llicència indefinida, concedida per l’exèrcit, esperant que tot això es regulés algun dia. Vam legalitzar les llars i el centre ocupacional, però Sanitat no tenia intenció de subvencionar-ho.

Això era a dedicació completa?

Sí. Érem molt il·lusos. Els meus fills

diuen que estàvem bojos, però la veritat és que ens ho passàvem molt bé. Com que no ens finançava ningú, al taller fèiem espelmes i les veníem. Però era difícil arribar a final de mes i com que havíem aconseguit furgonetes de tercera mà per transportar les persones amb discapacitat al carrer, i com que era molta mà d’obra, fèiem mudances en negre. De vuit a deu, les furgonetes portaven persones al taller, però de deu a cinc de la tarda fèiem mudances en negre, i a les cinc tornàvem la gent a casa. L’administració no ens tractava bé, feia una convocatòria de subvenció a l’any misèrrima.

Veig que el problema d’infrafinançament és crònic...

L’any 1977 ja funcionava així. El que va passar és que 70 persones de diferents entitats de discapacitats vam decidir tancar-nos al Serem, que era un servei del Ministeri de Sanitat, durant 60 dies com a acció de protesta.

Anem al 1991. Vostè va participar en la creació de la federació que ara presideix.

Va ser un cap de setmana de tres dies durant el qual ens vam trobar un grup a Monells, a prop de Girona, i vam decidir crear la federació. Tots teníem problemes comuns i ens va semblar que, per una banda, podríem tenir més pes davant l’administració i, per l’altra, crearíem sinergies i no ens fariem la punyeta.

El problema comú de les associacions amb l’administració sempre és el mateix, el del finançament?

A veure, n’hi ha un altre del qual no es parla prou: la desconfiança de l’administració envers les entitats. De l’administració i d’alguns sectors de la societat que pensen que són uns aprofitats, que

segur que van a treure’n profit personal i a cisar l’administració, perquè hi ha hagut alguns escàndols, alguna poma podrida que ens contamina a tots. Crec que d’això peca l’administració i fa que sigui més lenta en relació amb les entitats. Penso que se’ns ha de respectar més, hem de tenir més presumpció d’innocència.

I aquesta desconfiança com es pot superar?

Penso que és qüestió de temps i de confiança. Com més anys passis sense que hi hagi entitats que generin escàndol, més aviat se superarà aquesta malfiança. Però si surt una poma podrida, ho alentirà molt.

El 1992, amb els voluntaris olímpics, el voluntariat va tenir un punt d’inflexió a Catalunya?

Sí, és cert. Sempre hi havia hagut una tradició de voluntariat a Catalunya. De fet, els gremis principals eren una mica això: es posaven d’acord per ajudar-se mútuament i aleshores s’ajudava la família a qui es moria el cap de casa. El món mutualista a Catalunya ve d’aquesta tradició d’ajuda mútua. Fins al 1992, fer-te voluntari era anar a picar a una porta sense saber què hi havia al darrere, i els Jocs van permetre que la televisió expliqués què hi havia darrere la porta i tu ja anaves allà sabent què faries. Era una manera de participar activament en la vida de la ciutat, però és que això és el voluntariat: participar activament en la vida de la ciutat.

Hi ha molta opacitat en les entitats?

Les xarxes han ajudat molt a fer transparent aquest món. En el codi ètic, moltes entitats defensem la transparència i guanyar-se la credibilitat i la confiança

Ramon Nicolau, fotografiat a la seu de la Federació Catalana de Voluntariat Social ■ JPF

Com a president de la federació, a l'administració li demano que cregui en la gestió cívica dels serveis públics

T'has de fer voluntari d'alguna cosa que t'agradi i aleshores segur que allò que tu donis ho rebràs multiplicat

davant les administracions. Penjar els comptes, auditar-los cada any i, en definitiva, tenir en compte aquesta parcel·la que anomenem "codi ètic". La llei no ens hi obliga, però nosaltres ens hi autoobliguem. Per exemple, a la junta no podem tenir ningú que estigui en política de manera activa.

Amb els Jocs es va notar un increment en el conjunt del voluntariat?

Jo crec que hi va haver una evolució natural. Aquell any dels Jocs, va passar que qui estava fent de voluntari en un altre lloc va passar a ser doble voluntari i també qui era a casa va anar a fer de voluntari olímpic. Encara tenim federada una associació que es diu Voluntaris 2000, que actualment és petita, un centenar i escaig. En contraposició amb els 80.000 del sector, federats, és poc.

Són molts o són pocs, 80.000?

Penso que n'hi ha molts més, però hi ha moltes entitats que no estan federades i aquesta és una de les coses que com a federació hem d'examinar i millorar perquè la gent vegi els avantatges d'estar federat. Els primers avantatges són egoistes, perquè oferim assegurances a millor preu, cursos de formació..., però això maleïda la falta que els fa a Càritas o la Creu Roja, que ja tenen prou volum, i aquests si es federen és perquè creuen que el sector unit té més força i més incidència política.

El voluntariat és el braç que allarga l'administració i cobreix les seves mancances. Què és exactament?

Cobreix mancances del món professional. Som un país relativament ric, però també relativament pobre, i no tot es pot atendre amb professionals, en molts casos per falta de recursos i en d'altres per

què no hi ha perfils professionals pensats per a aquesta qüestió. Jo vaig començar fa 45 anys en el món dels discapacitats, ajudant-los en la vida diària, i això o ho feia un familiar o no ho feia ningú i s'havien de quedar a casa. Un dret de les persones és poder portar una vida tan normalitzada com sigui possible, però si l'administració no t'ho facilita, i el 1977 no t'ho facilitava, et quedes aïllat. Amb els anys, això s'ha anat professionalitzant. Fa uns dotze anys vam dissenyar això de l'assistència personal que et vesteix, t'acompanya a la feina, et dona el menjar si no pots menjar sol..., i ara és una feina professional que abans era voluntària.

Una feina professional finançada per...?

Per l'administració. I per desgràcia només arriba a 50 persones, quan hi ha una llista d'espera de 500 que voldrien això, i de 2.000 que diuen: "Si em donen això, bé, però si vaig a una institució tampoc em sap greu." És a dir, a Catalunya hi ha 2.500 persones esperant una cosa o l'altra.

El termòmetre de la solidaritat de l'administració amb el món associatiu què marca? Febre?

La solidaritat és pobra. I d'entrada tots els polítics s'omplen la boca que allò important és el servei públic, però en molts casos els serveis públics no els presten funcionaris, perquè les plantilles són limitades, i aleshores es contracta el món privat. I ni tan sols en temes tan propers com és l'atenció a les persones tenim prioritat les entitats no lucratives, sinó que competim amb una entitat que és filial d'Iberdrola o d'alguna altra gran empresa que moltes vegades agafa la forma de fundació. Nosaltres vigilem molt que les cooperatives o fundacions no tinguin afany de lucre i no siguin una via per evadir impostos.

Un home privilegiat

Parlar amb Ramon Nicolau és administrar-se una bona dosi d'energia positiva. Traspua bonhomia i positivitat, com no podia ser d'una altra manera tenint en compte que es defineix a si mateix com un "privilegiat" que ha pogut estar ocupat sempre en allò que li ha vingut de gust. El seu currículum és el d'una dilatada experiència en el sector privat del món de l'associacionisme sense ànim de lucre, però també en el sector públic, com a regidor de l'Ajuntament de Barcelona i director general de Serveis Socials, a la Generalitat, en temps de Margall. Del govern, en va sortir pels canvis polítics. De les poques vegades que ha hagut de deixar una ocupació en la qual estava a gust. Va treballar també per al govern d'Andorra i el Consell d'Europa i va intentar, sense aconseguir-ho, ser designat síndic de Barcelona.

Com a president de la federació, la primera demanda que faria a l'administració quina és?

Que cregui més en la gestió cívica dels serveis públics. Quan era regidor a Barcelona, vam acabar un centre cívic precís i, com que no teníem funcionaris, vam treure a concurs la gestió, que vam aconseguir que recaigués en una empresa sense ànim de lucre.

Per què ha assumit la presidència de la federació?

Ho vam deliberar en el consell directiu. El president que hi havia hauria pogut seguir quatre anys més, però per raons de salut va dir que volia una vida més tranquil·la. Alguns companys m'ho van suggerir dient-me que seguirien si jo era president. Jo vaig pensar que ja tenia edat de jubilar-me per dedicar-hi temps i em feia il·lusió.

Amb quins objectius assumeix el càrrec?

El primer missatge és clarament de continuïtat. Jo m'estimo molt els directors que hi ha hagut abans que jo. Si hi hem de posar algun matís, és clarament fer més incidència política, criticar més que l'administració no es fia del món associatiu i aconseguir que això canviï. No només criticant, sinó també demostrant confiança fent bé les coses. Cal explicar les bones pràctiques que hi ha en el món associatiu.

Què diria a un ciutadà per convèncer-lo que es faci voluntari d'una entitat.

Que és una manera de donar i rebre des de la perspectiva més personal. Només has de fer de voluntari en alguna cosa que t'agradi de veritat i, si és així, aleshores segur que allò que tu donis ho rebràs multiplicat. ■